

Revízió és megszállás

Magyar évek, szovjet idők

Kronológiánk az első bécsi döntéstől a független Ukrajna kikiáltásáig tekinti át bő hat évtized legfontosabb kárpátaljai eseményeit **Fedinec Csilla** összeállításában

- **1938. november 2.** A bécsi Belvedere-kastély aranytermében kihirdették a tengelyhatalmak (Németország és Olaszország) döntőbírói határozatát, az ún. „első bécsi döntést”. A Felvidék, beleértve Kárpátalja magyarlakta területsávját, ismét Magyarország része lett.
- **1939. március 14–20.** A magyar honvédség beavatkozása nyomán Magyarország területéhez tartozik Kárpátalja ruszinok lakta régiója is.
- **1939. június 22.** Elfogadták a 6.200/1939. sz. M. E. (miniszterelnöki) rendeletet a kárpátaljai terület közigazgatásának ideiglenes rendezéséről. A sajátos közigazgatási berendezkedésű régió hivatalos neve: Kárpátaljai Kormányzóság.
- **1941. július 12-én** kelt belügyminisztériumi rendelettel megkezdődött a zsidók galíciai deportálása, amely leginkább a Kárpátalján élőkét sújtotta.
- **1944. április 16.** Pészah első napján Kárpátalján megkezdődött a zsidók gettóba zárása. 2000-ben a Magyar Köztársaság kormánya ezt a napot nyilvánította a holokauszt magyarországi emléknapjává.
- **1944. szeptember 8.–október 28.** Az 1. és a 4. Ukrán Front Kelet-Kárpátok elnevezésű támadó hadművelete eredményeként a szovjet katonaság ellenőrzése alá került Kárpátalja területe.
- **1944. november 13.** A 4. Ukrán Front vezérkara kiadta a 0036-os utasítást, mely szerint háromnapos munkára köteles jelentkezni minden hadköteles korú magyar és német nemzetiségű kárpátaljai férfi, ami valójában többéves kényszermunkát jelentett. Sokan már a szolymai gyűjtőtáborban elpusztultak.
- **1944. november 26.** Munkácson összeült a Kárpátontúli Ukrajna Népi Bizottságainak első kongresszusa, melyen kiáltványt fogadtak el „Kárpátontúli Ukrajnának Szovjet Ukrajnával való újraegyesítéséről”.
- **1945. június 29.** A Szovjetunió és a Csehszlovák Köztársaság Moszkvában egyezményt írt alá Kárpátaljának (Kárpátontúli Ukrajnának) Szovjet-Ukrajnához való csatlolásáról.
- **1946. január 22.** A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége rendeletet hozott

a Kárpátontúli terület megalakításáról Ungvár központtal az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság kötelékében.

- **1949. február 18.** Betiltották Kárpátalján a görög katolikus hitvallást.
- **1952** Beregszászban megnyílt a negyven éven keresztül működő magyar Népszínház.
- **1956. november 3.** Ungváron magyar szerkesztőkkel korrigáltatták nyelvhelyességi szempontból Kádár János másnapi, szolnoki beszédét, amit oroszról fordítottak.
- **1956 vége** A magyarországi forradalmi eseményekkel szimpatizáló csoportok alakultak Kárpátalján. A résztvevők közül többeket később börtönbüntetésre ítélték.
- **1957-től** Megindult a magyarországi könyvek és lapok behozatala, előfizetése a Szovjetunióban.
- **1961. október 17–31.** Az SZKP XXII. kongresszusán elfogadták a párt új programját, mely tartalmazta a „nemzetek összeolvadásának” elméletét.
- **1963. augusztus 6.** Az Ungvári Állami Egyetem Filológiai Karán megnyílt a magyar nyelv és irodalom szak.
- **1967. március 8.** Önálló magyar napilappá vált az addig ukránból fordított **Kárpáti Igaz Szó**, az egyetlen magyar nyelvű megyei napilap.
- **1967–1971** A magyar tollforgató értelmiséget tömörítő Forrás Ifjúsági Stúdió működésének éve.
- **1969. április 16.** Kijevben megnyílt a Magyar Népköztársaság főkonzulátusa.
- **1971. március–április.** Az SZKP XXIV. kongresszusán Leonid Brezsnyev bejelentette a szovjet nép történelmi kategóriájának kialakulását.
- **1971. május 22.** Megalakult a József Attila Irodalmi Stúdió, 1988-tól József Attila Alkotóközösség.
- **1972** Több ezer kárpátaljai magyar írta alá a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának és a Legfelsőbb Tanácsnak címzett beadványt, melyben nemzetiségi jogok biztosítását szorgalmazták. A szervezőket a rendszer meghurcolta.
- **1985. augusztus 1.** Moszkvában magyar–szovjet egyezményt írtak alá az egyszerűsített határátlépésről.
- **1986. április 26.** Robbanás következett be a Kijev melletti csernobili atomerőműben.
- **1988. szeptember** Néhány kárpátaljai magyar

iskolában megkezdtek a magyar történelem fakultatív oktatását.

- **1989. január 1.** Beregszászban, az egykori Oroszlán Szálló falán felavatták Petőfi Sándor emléktábláját, amely a szovjet időszak első magyar kulturális emlékjele Kárpátalján.
- **1989. február 26.** Ungváron megalakult a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ). Elnökévé Fodó Sándor ungvári egyetemi tanárt választják.
- **1989. március 1.** A szovjet–magyar határon megnyíltak az első olyan határátkelők, amelyek a kishatárforgalmat biztosították.
- **1989. március 15.** 1944 óta első ízben ünnepelte szabadon az 1848–1849-es szabadságharc előtt tisztelgő nemzeti ünnepét a kárpátaljai magyarság.
- **1989. július 16.** Tiszaújlak határában felavatták a Rákóczi-szabadságharc első győztes csatájának színhelyén újjáépített turulmadaras emlékművet, amelynek eredetijét 1945-ben lerombolták. Ettől kezdve minden évben megtartják a Turul-ünnepséget, a kárpátaljai magyarság találkozóját.
- **1989. november 10.** Ungváron megnyílt a Szovjet Hungarológiai Központ.
- **1989. november 25–26.** Első ízben emlékeztek meg nyíltan Kárpátalján az 1944-es szovjet megtorlás kárpátaljai áldozatairól.
- **1989. december 13.** Kijevben hatályon kívül helyezték a görög katolikus egyházat betiltó 1949-es rendeletet.
- **1990. június 11.** Az ukrán köztársaságban a „moszkvai időről” áttértek a „kijevi időre”.
- **1991. augusztus 10.** Jeszenszky Géza magyar külügyminiszter megnyitotta a Magyar Köztársaság kijevi főkonzulátusának ungvári képviselőjét.
- **1991. augusztus 18–20.** A késő esti órákban Moszkvában rendkívüli bizottság vette át a hatalmat. Mihail Gorbacsovot, a Szovjetunió elnökét a Krimben tartották fogva. Moszkvában rendkívüli állapotot vezettek be, a hadsereget az utcára vezényelték.
- **1991. augusztus 21.** Moszkvában Borisz Jelcin, az Oroszországi Föderáció első elnöke bejelentette a puccs megíúsulását. A katonaságot visszarendelték a laktanyákba.
- **1991. augusztus 24.** Kijevben az Ukrán SZSZK 12. összehívású Legfelsőbb Tanácsának rendkívüli ülészakán kikiáltották Ukrajna függetlenségét.
- **1991. december 1.** Ukrajna függetlenségét az ország lakossága népszavazással erősítette meg. ➤